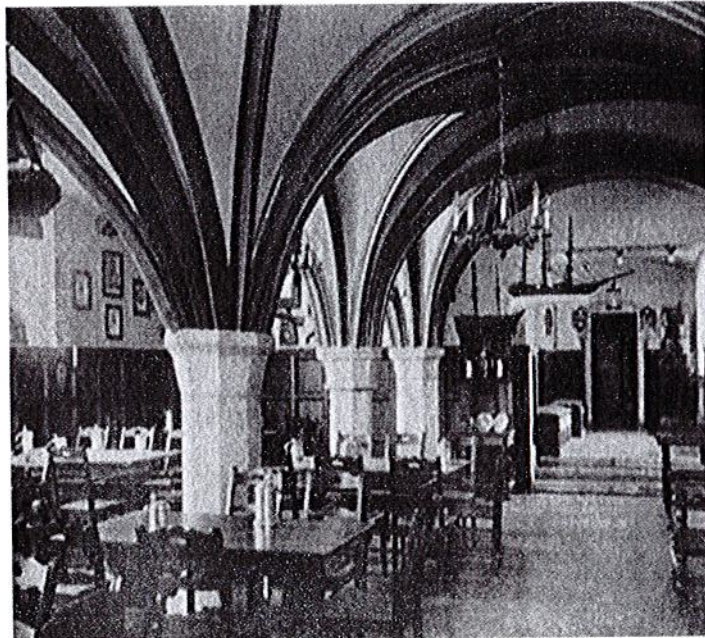

**Program prac konserwatorskich
z elementami ekspertyzy mykologicznej
piwnic miejskiego rausza w Kołobrzegu
(pomieszczenia lokalu gastronomicznego Adabar)**

Opracował:

magister sztuki
DOBROMIR DOMBEK
dyplomowany konserwator zabytków
oraz dyplom 2525
Harcerska 5/5, 87-100 Toruń, tel. 602 311 829
(1)

Toruń-Kołobrzeg 2017

1. Zakres opracowania

Projekt dotyczy prac konserwatorskich piwnic kołobrzeskiego ratusza, planowanych w kontekście remontu i przebudowy fragmentu piwnic zaadaptowanych na cele gastronomiczne. W dokumentacji ujęto zabiegi konserwatorskie zaplanowane dla materiałów zabytkowych, zachowanych w strukturze obiektu oraz wytyczne dla aranżacji i adaptacji pomieszczeń. Szczegółowe rozwiązania estetyczne, dotyczące współczesnej aranżacji ujęte zostaną w osobnym projekcie architektonicznym.

2. Zagadnienia historyczne

Powstanie pierwotnego budynku ratusza w Kołobrzegu datuje się na rok 1380. Niestety podczas oblężenia przez wojska francuskie Kołobrzegu, w 1807 budynek ratusza uległ znacznym zniszczeniom. Uszkodzenia były na tyle poważne, że zdecydowano się na rozbiórkę większości części nadziemnej budynku. Odbudowę ratusza przeprowadzono w latach 1829-32 według silnie historyzującego projektu Fryderyka Schinkla. Nowy budynek wniesiono na zachowanych, gotyckich piwnicach, które aż początku XXw pozostawały wyłączone z użytkowania. Po ich odgruzowaniu w 1913 roku, w uprzątniętych pomieszczeniach utworzono luksusową restaurację. Działanie to pociągnęło za sobą istotną ingerencję w strukturę zabytku. Nazwa lokalu „Adabar” związana jest z historyczną postacią Jakuba Adebara – przywódcy buntu mieszczan z 1524 roku. Choć sam bunt zakończył się niewątpliwym, politycznym sukcesem to późniejsze nadużywanie przez jego przywódcę władzy, zarówno w sferze publicznej jak i prywatnej zaowocowały jego aresztowaniem, osądzeniem i straceniem. Z czasem postać przywódcy buntu uległa folkloryzacji i mitologizacji. Pamiątką po tamtejszych zdarzeniach i zapewne przestrogą dla buntowników jest domniemany portret Jakuba Adebara, wyrzeźbiony przez anonimowego artystę na jednej z kolumn otaczających Ratusz.

3. Opis techniczno-formalny

Ratusz usytuowany został w centralnym punkcie zespołu miejskiego, na najwyższym wzniesieniu terenowym. Jest to wielobryłowy, dwukondygnacyjny budynek wzniesiony z czerwonej cegły ceramicznej, założony na planie litery E. Swoją stylistyką, układem przestrzennym i dekoracjami w postaci wieżyczek i blankowań nawiązuje on do średniowiecznej architektury obronnej. W bryłę nowego ratusza wkomponowano zachowane elementy pierwotnej budowli.

Przedmiotowa restauracja Adabar składa się z części zabytkowej umieszczonej pod północno-zachodnim skrzydłem ratusza i przylegającej do niej części współczesnej w postaci korytarza, przeszklonej klatki schodowej i tarasu restauracyjnego założonego na betonowej płycie.

Elementy historyczne

Zabytkową część wzniesiono z cegły ceramicznej, spojonej zaprawą wapienną. Wykonane w latach 70 u.w. badania architektoniczne wyróżniają w strukturze części zabytkowej co najmniej trzy fazy chronologiczne o bardzo wysokim rozdrobnieniu i różnicach czytelnych w zasadzie tylko w szczegółowym układzie wątku i wielkości cegły.

I faza chronologiczna

W skład pierwszej fazy zaliczono: granitową pełną kolumnę (z niewidoczną bazą), fragmenty sklepień, dużą część zewnętrznych murów obwodowych, fragmenty wewnętrznych murów konstrukcyjnych oraz fragmenty murów wewnętrznych działowych.

II faza chronologiczna

W skład drugiej fazy wchodzi: pełna kolumna granitowa (z widoczną bazą), fragmenty zewnętrznych murów obwodowych, fragmenty sklepień, mury wewnętrzne działowe, eliptyczny łuk łukowy, ściany działowe.

III faz chronologiczna

Trzecia faza chronologiczna to: podbudowa posadzki – w fazie III podniesiono poziom wszystkich posadzek, część murów obwodowych oraz ścian wewnętrznych i sklepień, półkolumny z wapienia zbitego, przejścia komunikacyjne, otwory okienne i drzwiowe oraz stolarka drzwiowa.

Najważniejsze z elementów historycznych to:

Kolumny granitowe

Kolumny o ciężkich proporcjach wykonano z kamienia granitowego, przypominającego w kolorze i teksturze granit strzebiński. Kolumny mają oktagonalny przekrój. Pomimo zbliżonej wielkości i proporcji obie kolumny wykazują znaczne różnice w kompozycji i złożoności detalu.

Pierwsza z nich (I faza chronologiczna), znajdująca się bliżej wejścia do pomieszczenia posiada uproszczoną konstrukcję o kapitelu uzyskanym poprzez kielichowe poszerzenie trzonu. Baza kolumny jest niewidoczna, pogrążona całkowicie w posadzce piwnicy. Kolumna ta na pierwszy rzut oka sprawia wrażenie monolitu, jednak podczas odkrywek wykonanych przez PKZ w latach 70-tych ujawniono jej rzeczywistą konstrukcję - obecność bazy.

Druga z kolumn pełnych (II faza chronologiczna) posiada wszystkie elementy wyraźnie czytelne i zaakcentowane podziały architektoniczne. Kapitel wyposażono w prosty gzyms wieńczący a bazę, trzon i kapitel oddzielono wydatnymi półwałkami. Założona na kwadracie baza tej kolumny widoczna jest w pełnej wysokości. Bazę zdobią subtelne w formie, liściaste żabki. Pod bazą czytelna jest także, chociaż wyróżniona tylko konstrukcyjnie, plinta.

Półkolumny wapienne

Półkolumny wykonano z jasno-szarego wapienia zbitego o organogenicznym pochodzeniu. Cztery z pięciu półkolumn kopiuje proporcje i detal drugiej (bardziej rozbudowanej) kolumny pełnej. Piąta, umieszczona jako ostatnia podpora na osi kolumn pełnych, ma formę zredukowaną, nawiązującą do starszej kolumny pełnej. Półkolumny posiadają bazy zaakcentowane poprzez obudowanie listwą cokołową parkietu. Także na zdjęciach archiwalnych półkolumn widoczne jest subtelne profilowanie w strefie cokołowej ścian obejmujące bazy półkolumn.

Stolarka drzwiowa

Zachowana stolarka drzwiowa zlokalizowana jest w „Sali Różanej”, na przeciwległych jej ścianach. Stolarka składa się z jednych kompletnych drzwi i z jednej ościeżyny bez skrzydła.

Drzwi zachowane w całości to drzwi ramowo-płycinowe, wielopłycinowe (2x4) o wszystkich płycinach równych. Skrzydło zawieszono w dekorowanej – ramowo-płycinowej ościeżynie, na zawiasach czopowych z blachą nakładaną. Skrzydło wyposażono w mosiężne okucia – sztyld i klamkę. Na zdjęciach z lat 70 widoczna jest klamka kuta – stalowa. Awers ościeża posiada opaskę o mocno rozbudowanej formie architektonicznej, w której dominuje nadproże o wysokim i silnie rozdrobnionym profilu. Stojaki opaski mają płytkie profilowania przechodzące w strefie cokołowej, w rozciągnięte pionowo woluty. Bogaty gzyms nadproża podtrzymują dwie konsolki z główkami putt. Rewers ościeżyny nie posiada opaski, licuje ze ścianą. Ościeżynę wraz ze skrzydłem pokryto monochromatyczną olejnicą w kolorze jasnokremowym, który dominujący kolor wystroju pomieszczenia w którym znajdują się drzwi - Sali różanej.

Ościeże bez skrzydła ma formę ościeżyny ramowo-płycinowej z opaskami o łamanym wykroju, zbliżonym po obu stronach ościeża. Awers ościeżyny zdobią dwa skrzydlate putta, umieszczone symetrycznie po obu stronach przejścia, tuż pod nadprożem. Rewers ościeżyny wzbogacono dwoma zgeometryzowanymi wolutami umieszczonymi w strefie cokołowej. Stolarkę ościeża dostosowano do kolorystyki pomieszczenia j.w.

Elementy współczesne

W ramach adaptacji w historycznie zachowanej przestrzeni wykonano dodatkowe podziały w tradycyjnej technologii murarskiej oraz przy użyciu suchej zabudowy. Część współczesną – fragment korytarza i zewnętrzną klatkę schodową wymurowano prawdopodobnie z cegły lub prefabrykatów betonowych. Ściany i schody klatki schodowej obłożono płytką ceramiczną, imitującą w dość nieumiejętny sposób wątek ceglany. Płytki jest zbyt mała i ułożona wyłącznie wózdkowo. Wejście na klatkę schodową umieszczono w przeszklonej „wiacie” wzniesionej na aluminiowym stelażu i zamkniętej taką samą stolarką drzwiową. Tuż obok wiaty, nad przejściem umieszczono taras na żelbetowej (?) płycie. Zarówno zabytkową jak i współczesną część wnętrza zaaranżowano we współczesnych materiałach. W szczegółach wystroju (boazerie Sali głównej i korytarzy) sugerowano się zapewne fotografiami archiwalnymi z początku XX wieku.

Posadzki

Posadzki wykonano z materiałów dostosowanych do funkcji poszczególnych części restauracji. Korytarz prowadzący od klatki schodowej do części zabytkowej wyłożono płytami z różnych gatunków wapienia zbitego, wśród których zidentyfikować można min. Morawicę i Bolechowice. Czworokątne płyty mają zróżnicowany rozmiar i proporcje boków. W sali z kolumnami, pełniącej funkcję głównej sali restauracyjnej posadzkę wykonano z kwadratowej płytki gresowej. Płytkę ceramiczną zastosowano także na posadzkach w toaletach i pomieszczeniach kuchennych. Tak zwana „Sala myśliwska” i część korytarza zaplecza posiadają marmurowe posadzki z płyt o kształcie nieregularnych wieloboków. Korytarz prowadzący do tylnej klatki schodowej, łączącej piwnicę z klatką schodową ratusza, posiada zarówno posadzkę jak i schody wykonane z jednobarwnego – szarego lastrika. W „Sali różanej” znajduje się parkiet dębowy z klepek ułożonych w jodełkę. Jest to najprawdopodobniej jedna z „historycznych” posadzek widoczna na fotografiach z badań architektonicznych PKZ. W biurze restauracji ułożono parkiet z paneli HDF.

Ściany

Tynki we wszystkich pomieszczeniach wykonano jako nowe: wapienne, cementowo-wapienne i miejscowo gipsowe (gładzie). W korytarzu od klatki schodowej, w Sali z kolumnami oraz w Sali myśliwskiej ściany pokryto dodatkowo tapetami w klasycznej stylistyce i dość naiwnymi w wykonaniu „freskami” o tematyce rodzajowej.

Sufity

Sufity stropów oraz sklepienia pokryto tynkami cementowo-wapiennymi i gładziami gipsowymi. W „Sali kolumnowej” na sklepieniu wykonano dodatkowo z zaprawy cementowo-wapiennej imitację żeber sklepiennych. Oryginalne żebra zachowały się fragmentarycznie co dokumentują fotografie archiwalne z 1974 roku. Zrekonstruowany profil ma prosty przekrój, złożony z listwy, dwóch wkłések i wałka bez noska. Zaprawę spatynowano farbą, najprawdopodobniej mineralną, w kolorze ceglastym. Spoiny wymalowano na biało.

Stolarka

Okna w korytarzu i pomieszczeniach restauracji wykonano z PCV w winylowej okleinie imitującej drewno dębowe. Drzwi w korytarzu wejściowym i w pomieszczeniach dostępnych dla gości to współczesna stolarka drewniana o konstrukcji ramowo-płycinowej i mosiężnych okuciach. W pozostałych pomieszczeniach dostępnych dla personelu znajdują się drzwi pełne wykonane z MDF. Korytarz wejściowy i większość pomieszczeń dostępnych dla gości wyposażono w sięgające koło 120cm boazerie o konstrukcji ramowo-płycinowej. Elementy wykonano z drewna iglastego oklejonego dębowym obłogiem.

4. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Zabytkowy rdzeń obiektu jest praktycznie w całości przysłonięty nawarstwionymi materiałami współczesnymi. Bezpośredniej ocenie poddać można tylko wyeksponowane elementy, takie jak kolumny i zachowana stolarka historyczna. Stan zachowania pozostałych elementów zabytkowej struktury obiektu może być oceniony wyłącznie pośrednio, jako ekstrapolacja stanu zachowania obecnych na niej materiałów wtórnych oraz czytelnych na zewnątrz objawów procesów korozyjnych.

Elementy historyczne

Kolumny

Kolumny wykonane z granitu, biorąc pod uwagę ich wiek i warunki ekspozycji zachowane są w stanie dobrym. Kolumna starsza – pochodząca z pierwszej fazy chronologicznej posiada widoczne ślady ingerencji konserwatorskiej na granicy trzonu i głowicy. Szew będący granicą brył architektonicznych lub efektem pęknięcia monolitu, wypełniono zaprawami mineralnymi o zróżnicowanej kolorystyce i teksturze. Pomiędzy trzonem a głowicą widoczne jest także lekkie przesunięcie powodujące zaburzenie geometrii podpory.

Kolumna z drugiej fazy chronologicznej posiada widoczne uzupełnienia w partii górnego profilu – oddzielającego trzon od głowicy oraz zabrudzenia z szarej zaprawy w dolnej części trzonu. Obie kolumny posiadają liczne pomniejsze uszkodzenia i wyoblenia, zlokalizowane głównie na krawędziach brył. Kamień jest silnie zabrudzony i zatłuszczony. Prawdopodobnie podczas bieżącego użytkowania pokryto kolumny ogólnie dostępnymi środkami nabłyszczającymi typu Sidolux, Silux, itp.

Półkolumny z wapienia zbitego zachowane są w stanie znacznie gorszym niż kolumny pełne. Materiał wapienny, nawet przebywający w ekspozycji wewnętrznej narażony jest dużo bardziej niż granit na korozję chemiczną i uszkodzenia mechaniczne. Stan półkolumn jest bardzo zróżnicowany, przeważają uszkodzenia mechaniczne zlokalizowane na drobnych elementach detalu, krawędziach i wałkach. Na części elementów widoczne są uzupełnienia wykonane w technice mineralnej. Rekonstrukcje wyprowadzono zgrubnie, bez prób naśladowania faktury i kolorystyki podłoża. Podobnie jak w przypadku materiału granitowego wapień jest silnie zabrudzony i zatłuszczony a naturalna kolorystyka kamienia jest nieczytelna.

Stolarka drzwiowa

Drzwi i ościeżnice zachowane są w stanie dostatecznym, na archiwalnych zdjęciach widoczne jest „pierwotne” wykończenie drzwi w kolorze ciemnym, ciemnobrązowym(?). Jest to najprawdopodobniej politura szelakowa. Na obu drzwiach widoczne są typowe uszkodzenia stolarki, w postaci ubytków na krawędziach skrzydła i detalu architektonicznego.

Drzwi ze skrzydłem

Największe ubytki zlokalizowane są w partii cokołowej opaski. Brak jest dużej części woluty umieszczonej po lewej stronie wejścia. Uszkodzenie powstało po roku 1974 – na zdjęciach archiwalnych elementy ościeża są kompletne. Stalowe okucia widoczne również na zdjęciach archiwalnych wymieniono na współczesne – mosiężne. Na skrzydle obecne są pionowe pęknięcia w obrębie płycin i drobne spękania w obszarach obciążanych podczas pracy skrzydła. Całość pokryto wtórnie olejnicą w kolorze jasno-beżowym.

Ościeże bez skrzydła

Uszkodzona jest głowa lewego putta, brak jest całej oryginalnej części twarzowej rzeźby. Ubytek uzupełniony został rekonstrukcją. Nieprawidłowa wielkość i złe spasowanie elementów sugerują, że do uzupełnienia wykorzystano wtórnie fragment innej rzeźby. Na zdjęciach archiwalnych PKZ portal jest już uszkodzony, jednak jeszcze bez rekonstrukcji. Od strony pomieszczenia (Sali różanej) ościeżnica posiada uskok/przylgę, która sugeruje że pierwotnie osadzone było w niej skrzydło. Całość pokryto wtórnie olejnicą w kolorze jasno-beżowym. Figury putt pomalowano w kolorze złotym lakierem typu „Złotol” lub analogicznym.

Elementy współczesne

Posadzki

Pomijając, chybiony w większości, dobór materiałów do zabytkowych pomieszczeń i ostateczny efekt estetyczny, posadzki zachowane są w stanie dobrym i bardzo dobrym. Najgorzej zachowane jest parkiet w Sali różanej. Posadzka ma w wielu miejscach wytartą warstwę ochronną a odsłonięte drewno jest miejscowo poszarzałe w wyniku insoleacji. Szczeliny pomiędzy klepkami wypełnione są zanieczyszczeniami.

Podobna posadzka znajdowała się co najmniej do lat 90 XXw, w głównej sali restauracji. Obecna posadzka z płytek gresowych ułożona została najprawdopodobniej na poprzedniej, drewnianej. Wcześniejsza posadzka eksponowała część bazy kolumny pełnej z I fazy chronologicznej, aktualnie element ten jest zastąpiony.

Wszystkie pozostałe posadzki, włączając w to posadzkę z naturalnego kamienia umieszczoną w korytarz prowadzącym z głównej klatki schodowej, zachowane są w stanie bardzo dobrym.

Tynki ścian i sklepień

Mechanizm powstawania zniszczeń

Zniszczenia obserwowane w obrębie tynków wewnętrznych restauracji Adabar powodowane są przez wodę opadową przenikającą w strukturę muru przez nieszczelny podest tarasu restauracji, klatkę schodową oraz zewnętrzne ściany piwnic – fosę. Na wszystkich wymienionych elementach, po stronie zewnętrznej widoczne są rozległe ślady działania wody w postaci licznych zacieków solnych, kolonii glonów i korozji materiałów budowlanych. W fosie po nawet niewielkich opadach zalega woda a rura drenażowa jest wypełniona deszczówką.

Ściany piwnic zawilgacane mogą być zarówno przez wodę rozbryzgową, odbijającą się od dna fosy, wodę ściekającą z podestu na ściany obwodowe jak i w wyniku niedostatecznej wydajności systemu drenażowego. Penetrująca stropy i ściany, zgodnie z prężnością par i gradientem stężeń woda wypfukuje z materiałów budowlanych sole rozpuszczalne w wodzie, które krystalizują następnie wewnątrz pomieszczeń pod powierzchnią farb, niszcząc tynk i warstwę wykończeniową. Utrzymujące się zawilgocenie przegród budowlanych obniża ich właściwości termoizolacyjne w okresie zimowym i sprzyja wtórnemu zawilgacaniu od wewnątrz przez wodę kondensacyjną. Ciepły, wilgotny mikroklimat o ograniczonej cyrkulacji powietrza jest doskonałym środowiskiem rozwoju grzybów strzępkowych w tym niebezpiecznych gatunków z rodzaju *Aspergillus*. W sprzyjających warunkach może dojść także do rozwoju grzybów domowych.

Stan zachowania

Praktycznie w obrębie wszystkich pomieszczeń widoczne są ślady zawilgocenia, zlokalizowane na ścianach, sufitach i sklepieniach. Farba jest w wielu miejscach spęcherzona. Pęcherze wypełnia zdeintegrowana zaprawa tynkarska oraz depozyty solne.

Najsilniejsze ślady zawilgocenia widoczne są w korytarzu prowadzącym z głównej klatki schodowej do pomieszczeń restauracji oraz na ścianach murów obwodowych. Przebiegające pod tarasem przejścia i przylegające do niego pomieszczenia-toalety noszą ślady regularnego i obfitego zalewania przez wodę opadową. Tynki sufitów znaczą ciemnobrązowe przebarwienia oraz rozległe kolonie grzybów strzępkowych w postaci szaro-czarnych, nieregularnych nalotów. Główną przyczyną powstania zawilgocenia i rozwoju korozji biologicznej, jest w tym obszarze, najprawdopodobniej przenikanie wody opadowej przez nieszczelną płytę tarasu. Ślady porażenia biologicznego i wilgoci widoczne są także w głównym pomieszczeniu restauracji, na górnych częściach ścian i częściowo na sklepieniach. Przyczyna ich powstawania przypisywać należy niewydolności systemu drenażowego-fosy, wilgoci kondensacyjnej i słabej wentylacji pomieszczeń.

Dużo niebezpieczniejsze zjawiska leżą u podstaw zawilgocenia wewnętrznych murów konstrukcyjnych i działowych, np. węgierek drzwi biura, ściany korytarza, ściana w kuchni. Sugerować mogą one, że pod posadzką pojawia się okresowo woda w stanie ciekłym (przenikająca z fosy?).

W większości pomieszczeń zaplecza kuchennego i magazynowego, znajdujących się pod główną bryłą budynku stan ścian i stropów jest zadowalający, jedynie w największym pomieszczeniu

kuchennym stwierdzono rozległe ślady korozji biologicznej w postaci zaplamień fliz. Spoiny a być może i sam materiał ceramiczny zaatakowane zostały przez grzyby strzępkowe lub domowe.

W pozostałych miejscach tynki zachowane są dobrze, wykazują stosunkowo wysoką zwięźłość i przyczepność do podłoża. W większości z badanych obszarów stwierdzono obecność wtórnych tynków wapiennych lub cementowo wapiennych o akceptowalnej - nieszkodliwej w kontekście wpływu na substancje zabytkową porowatości i wytrzymałości. Typowo cementowe – szczelne i bardzo wytrzymałe zaprawy o znikomej porowatości odnaleziono na obwodowych ścianach „Sali myśliwskiej”.

Ciągniony detal architektoniczny sklepień zachowany jest także w stanie dobrym. Rekonstrukcję żeber wykonano poprawnie pod względem geometrycznym i estetycznym. Wątpliwości może budzić jedynie rodzaj zaprawy – kompozycja o wysokiej zawartości cementu szarego. Jednak ze względu na marginalne problemy wilgotnościowe w obszarze, w którym ona występuje uznać należy ją za nieszkodliwą.

Boazerie

Boazerie, podobnie jak większość stolarki drzwiowej powstały około roku 2000(?). Zachowane są w stopniu bardzo dobrym i poza niewielkimi uszkodzeniami pochodzenia mechanicznego, nie posiadają większych defektów. W obszarach o zwiększonej wilgotności ścian, dostępnych poprzez demontaż paneli i kratownic zasłaniających kaloryfery, nie stwierdzono na drewnie oznak porażenia biologicznego (żerowiska owadów technicznych szkodników drewna i utwory grzybów domowych).

5. Cel i założenia prac konserwatorskich

Priorytetowym celem prac konserwatorskich jest zabezpieczenie obecnych w pomieszczeniach architektonicznych relikwów historycznych faz budynku oraz umożliwienie jego dalszego użytkowania zgodnie z zapoczątkowaną w 1913 roku tradycją. Wnętrze zaleca się oczyścić z infantylnie historyzujących elementów i dodatków a zachowany detal średniowieczny i XIX-sto wieczny poddać zabiegom konserwatorskim i estetyzacji. Ze struktury obiektu należy usunąć wszelkie materiały niespełniające wymogów konserwatorskich, w postaci szczelnych zapraw cementowych, źle dobranych uzupełnień i fleków itp. Najwcześniejszą udokumentowaną aranżacją estetyczną jest ta zarejestrowana na fotografiach z początku XX wieku i to ona powinna być punktem wyjściowym dla aranżacji współczesnej.

Izolacje tarasu, elementów klatki schodowej i fosi odwadniającej wymagają dokładnej kontroli i zapewne też modernizacji w celu odcięcia dróg przenikania wody opadowej w głąb struktury budynku.

6. Program prac konserwatorskich

Przed rozpoczęciem prac konserwatorskich sporządzić dokładną dokumentację fotograficzną stanu zachowania obiektu. Dokumentację taką należy prowadzić przez cały okres trwania prac konserwatorskich, odnotowując kolejne etapy prac oraz wszelkie anomalie w stratygrafii oraz odstępstwa od spodziewanego stanu technicznego obiektu.

Kolumny i półkolumny

-Oczyścić wstępnie powierzchnię kolumn w celu identyfikacji elementów oryginalnych i wtórnych.
Oczyszczanie przeprowadzić z użyciem pary wodnej pod ciśnieniem wspomaganą działaniem szczotek o twardym nylonowym włosiu. Stwierdzono w praktyce wysoką skuteczność tej metody przy usuwaniu powłok z domowych środków do pielęgnacji kamienia typu Sidolux.

-Usunąć materiały wtórne nie spełniające wymogów konserwatorskich, takie jak źle dobrane lub zużyte uzupełnienia itp.

Zaprawy usuwać ręcznie przy pomocy ostrego dłuta o widiowym grocie. W razie potrzeby wykonać można na tym etapie gniazda pod uzupełnienia.

-Kamień doczyścić z użyciem parownicy j/w.

Zabrudzenia pochodzenia organicznego, zatłuszczenia itp. zmywać lub ekstrahować przy użyciu okładów i rozpuszczalników organicznych. Szczególnie uporczywe zaplamienia spowodowane przez pozostałości woski lub oleje zmydlić z użyciem mieszaniny perhydrofluorowodoru i amoniaku a następnie ekstrahować do okładów.

-Drobne spękania i złuszczenia kamienia podkleić niskolepkimi kompozycjami na bazie żywic chemoutwardzalnych.

-Ubytki w kolumnach granitowych uzupełnić masami na bazie niezólknących żywic epoksydowych typu Eurostac lub Hextal, kruszyw i pigmentów.

Uzupełnienie wykonać w sposób naśladujący teksturę i fakturę naturalnego kamienia. W podobny sposób należy wykonać kity zabezpieczające w okolicach występowania poluzowanych kryształów i makrospękań kamienia.

-Ubytki w kolumnach z wapienia zbitego uzupełnić kompozycjami na bazie białego cementu portlandzkiego, kruszyw wapiennych i żywic redyspergowalnych np.: Vinnapas 8034 H

Uzupełnienie wykonać w sposób naśladujący teksturę i fakturę naturalnego kamienia.

-Granit zabezpieczyć preparatem Funcosil AS f-my Remmers poprzez jednorazowe naniesienia cienkiej powłoki poprzez natrysk lub smarowanie.

Zadaniem opartego na kompozycji żywic akrylowych i krzemooorganicznych preparatu Funcosil AS jest wypełnienie drobnych spękań granitu, zabezpieczenie jego powierzchni przed brudzeniem i uczynienie naturalnej kolorystyki kamienia.

-Wapień zbity zabezpieczyć preparatem do impregnacji kamieni np. Anti-Fleck Nano f-my Akemi.

Stolarka Drzwiowa

-Zdemontować nieprawidłowo wykonany flek rzeźby putta, gipsowe (?) zwieńczenie nadproża oraz napis z nadproża drzwi ze skrzydłem.

Rekonstrukcje wykonać w drewnie lub materiale drewnopochodnym wzorując się na elemencie zachowanym. W wypadku rekonstrukcji wykonywanej w technikach cyfrowych, skanowanie i frezowanie 3D należy zadbać o indywidualizację rekonstruowanego elementu.

-Wykonać niezbędne naprawy w obrębie okuć i mechaniki drzwi.

Skontrolować i naprawić, w razie potrzeby, spasowanie oraz mobilność skrzydła i zamków. W przypadku konieczności uruchomienia elementów zabezpieczonych elementami metalowymi użyć środków penetrujących typu: WD40 a następnie smarujących o odpowiednio dobranej dla typu pracy elementu lepkości.

-Usunąć powłoki drzwi malowanych monochromatycznie farbą olejną.

Farbę usunąć na drodze termicznej po wykonaniu wstępnych odkrywek w obszarze zamków, sztyldów itp. Udokumentować ślady pierwotnego opracowania kolorystyczne.

-Powierzchnie przeznaczone do malowania przeznaczone do malowania przeszlifować i wyretuszować.

Do retuszu użyć elastycznych szpachlówek na bazie żywic akrylowych lub polioctanu winylu i pyłu drzewnego, np.: Kit i szpachlówka do drewna f-my Tytan Profesional.

-Fleki i rekonstrukcje wykonać z sezonowanego drewna i kleić z użyciem dyspersji polioctanu winylu.

Do wykonania większych uzupełnień oraz rekonstrukcji brakujących elementów snycerki zaleca się użycie dobrze wysezonowanego drewna dębowego o usłojeniu zbliżonym do lokalnego rysunku słoi oryginału. Fleki spasować na styk i kleić z użyciem klei dyspersyjnych np.: Wikol lub Vinavil. Powierzchnia fleka powinna wystawać nieznacznie ponad powierzchnię otoczenia w celu późniejszego opracowania. Nowe drewno zabezpieczyć bezbarwnym preparatem bioochronnym np.: Boramon C30 firmy Altax.

-Klejenie pęknięć strukturalnych i powierzchniowych wykonać przy użyciu dyspersji polioctanu winylu.

Uszkodzenia wynikające z pracy elementów ustabilizować dodatkowo za pomocą drewnowkrętów o gęsto uzwojonym gwincie. Łby wkrętów wpuścić w podfrezowania i zakotkować.

-Drobne uzupełnienia o charakterze powierzchniowym wykonać na bazie żywic chemoutwardzalnych.

Do wykonania napraw powierzchniowych użyć można mas na bazie żywic poliestrowych (Sintolegno) lub epoksydowych (AralditeSV/HV36). Żywica poliestrowa Sintolegno ma bardzo jasne wybarwienie i chłonną strukturę pozwalającą na łatwe patynowanie bez warstw podkładowych. Kity na bazie żywic epoksydowych mają bardzo dobrą adhezję do podłoża i nadają się do drobnych uzupełnień w obszarach narażonych na uszkodzenia, są jednak trudniejsze do patynowania.

-Uzupełnienia z żywic sztucznych, fleki oraz powierzchnie z których usunięto warstwy dekoracyjne wyszlifować.

Zaleca się ręczne opracowanie powierzchni uzupełnień i fleków z użyciem dłut, cyklin i papierów ściernych. Ostateczne przygotowanie powierzchni drewna i kitów przeprowadzić za pomocą szlifowania drobnymi papierami ściernymi prowadzonymi wzdłuż włókien. Uzupełnienia scalić kolorystycznie z otaczającym drewnem z użyciem bejcy lub farb akrylowych.

-Zabezpieczyć powierzchnię drewna politurą.

Po wykonaniu napraw na powierzchnię drewna nanieść warstwę dekoracyjno-ochronną. Zaleca się użycie politory tradycyjnej na bazie alkoholu i szelaku (rubinowego). Ze względu na wysoki koszt i czasochłonność prac wykonywanych w technikach tradycyjnych dopuszcza się zastosowanie współczesnych materiałów dekoracyjno-ochronnych na bazie żywic akrylowych o ile uzyskany efekt estetyczny będzie zbliżony do oryginału.

-Zrekonstruować okucia.

Szylidy i klamki uzupełnić okuciami wykonanymi na wzór pozostałych lub nowymi, dostępnymi w handlu. Aktualne okucia choć naśladują styl historyczny mają zbyt pospolity charakter. Bogaty wybór okuć produkcji włoskiej, wykonanych według wzorów historycznych posiadają sklepy zaopatrzenia konserwatorskiego np.: Splendor z siedzibą w Toruniu.

Posadzki i flizy

-Usunąć posadzki Sali głównej-kolumnowej, w Sali myśliwskiej, w korytarzu (łamany marmur) i pomieszczeniu biurowym.

Nowe posadzki wykonać wg. projektu architektonicznego zaakceptowanego przez Urząd Ochrony Zabytków właściwy dla miejsca z materiałów naturalnych: drewna, kamienia lub ceramiki.

-Usunąć płytki ścienne w pomieszczeniach, obszar pokryty płytkami-uszczelniony ograniczyć do zakresu minimalnego, niezbędnego z punktu widzenia zachowania przepisów sanitarnych.

Tynki ścian i sklepień

-Usunąć materiały wtórne nie spełniające wymogów estetycznych, takich jak gipsowe sztukaterie w Sali myśliwskiej i głównej restauracyjnej.

Do usunięcia kwalifikują się także stylizowane sceny rodzajowe, plastikowe witraże, itp.

-Rozebrać boazerie, obudowy grzejników.

Biorąc pod uwagę stosunkowo dobra jakość wykonania współczesnej stolarki boazeryjnej i jej podobieństwo do udokumentowanego, historycznego wyposażenia obiektu dopuszcza się jej ponowny montaż po dokładnej kontroli stanu mikologicznego poszczególnych elementów.

-Usunąć cementowe tynki obecne min. na ścianach Sali myśliwskiej.

Usunąć także materiał zdestruowany lub porażony przez mikroorganizmy. Zaleca się usunięcie tynków na całej powierzchni ścian i stropów w celu wymiany na materiał spełniający wymogi obiektów zabytkowych. Tynki usuwać w obecności nadzoru konserwatorskiego!

-Odsłonięty wątek ceglany wraz zaprawą spoinująca i pozostałościami tynków historycznych zdezynfekować (w obszarach zawilgoconych lub porażonych biologicznie) z użyciem preparatów przeznaczonych do zwalczania grzybów domowych np.: Boramon Koncentrat, lub podobnych.

Dezynfekcję prowadzić przez natrysk lub smarowanie dążąc do jak najlepszego przesylenia podłoża preparatem. Pracowników wykonujących dezynfekcję zapoznać z kartami charakterystyki substancji niebezpiecznych i wyposażyć w sprzęt i odzież ochronną. Dezynfekcję przeprowadzić dwukrotnie.

-Obszary zawilgocone zabezpieczyć na czas osuszania piwnic (przed powtórny nałożeniem tynków) okładem z wody destylowanej i waty celulozowej lub bentonitu.

Zabieg ten pozwoli na wyprowadzenie z materiału zbytekowi soli rozpuszczalnych w wodzie zgromadzonych tam podczas dotychczasowych cykli zawilgacania i przedwczesnego przekroczenia zdolności akumulacji soli tynków renowacyjnych.

-Osłabiony – pudrujący się bądź łuszczący materiał ceramiczny oraz historyczne spoiny wzmocnić preparatem na bazie tetraetoksylanu np.: Funcsil KSE 300 lub 300E.

Wzmacnianie prowadzić przez natrysk lub smarowanie dążąc do jak najlepszego przesylenia podłoża preparatem. Pracowników wykonujących dezynfekcje zapoznać z kartami charakterystyki substancji niebezpiecznych i wyposażyć w sprzęt i odzież ochronną. Po zabiegu wzmacniane obszary sezonować przez okres 4 tygodni w atmosferze o podwyższonej wilgotności.

-Nowe tynki wykonać w technologii Oplolith.

W miejscach występowania zwilgocenia i zasolenia zastosować tynki warstwowe ze spodnią warstwą funkcyjną, akumulującą sole np.: Optosan ASP f-my Optolith. W pozostałych obszarach i jako tynk wierzchni zastosować zaprawę wapienną Optosan NHL. Tynk zatrzeć na gładko, bez nadmiernego eksponowania faktury.

-Tynki scalić farbami wapiennymi w kolorze złamanej bieli np: NCS S 0502-Y50R

Do scalenia użyć farb wapiennych o wysokiej paroprzepuszczalności np.: f-my Keim. Podany kolor należy przyjąć jako barwę wyjściową a ostateczną decyzję podjąć po wykonaniu projektu aranżacji wnętrza i wykonaniu prób zaakceptowanych przez WUOZ właściwy dla miejsca.

Wytyczne dla projektu architektoniczno-budowlanego

-Wykonać kontrolę, niezbędne naprawy i modyfikacje w obrębie fosi odwadniającej przyziemie ratusza.

Zweryfikować należy drożność rur drenażowych odprowadzających wodę z fosi. Skontrolować również jakość uszczelnienia pomiędzy dnem fosi a ścianami ratusza. W razie stwierdzenia nieprawidłowości połączenie uszczelnić. Zaleca się dodatkowo hydrofobizację ścian ratusza poniżej brzegu fosi w celu zabezpieczenia muru przed działaniem wody rozbryzkowej.

-Wykonać kontrolę i niezbędne naprawy izolacji tarasu.

Skraj płyty tarasowej zabezpieczyć obróbkami blacharskimi z kapinosem kierującym wodę bezpośrednio do fosi, z dala od murów ratusza i podestu.

-Wykonać kontrolę i niezbędne naprawy w obrębie klatki schodowej.

Jeżeli planowane jest pozostawienie aktualnego rozwiązania architektonicznego skontrolować i zmodyfikować zadanie przeszklonej części klatki schodowej oraz wszelkie połączenia pomiędzy częściami murowaną a szklaną. Miejsca newralgiczne, takie jak okap połączenie „wiaty” z cokołem zabezpieczyć odpowiednio ukształtowanymi obróbkami blacharskimi. Wodę z dachu odprowadzić rynnami.

-Ograniczyć krzykliwość elementów reklamowych w okolicach wejścia do klatki schodowej.

W otoczeniu zbytekowym najlepiej sprawdzają się szyldy wykonane w technice metaloplastyki: z kutej stali, mosiądzu lub patynowanej miedzi. Zastosowanie w/w nie wyklucza możliwości podświetlenia szyldu w nocy.

-W aranżacji architektonicznej wnętrza sugeruje się nawiązanie do aranżacji z początku XX wieku udokumentowanej na dokumentalnych fotografiach.

Funkcję restauracyjną obiektu należy ściśle wiązać z datą pierwszej adaptacji piwnic w 1913 roku. Ewentualne próby regotycyzacji wnętrza podejmować należy z wielką ostrożnością po konsultacji Urzędem Ochrony Zabytków właściwym dla miejsca.

Podane w niniejszej dokumentacji nazwy własne (pochodzenie, producent, itd.) mają jedynie charakter pomocniczy dla określenia podstawowych parametrów i cech zastosowanych materiałów. Zamawiający dopuszcza zastosowanie rozwiązań równoważnych. Produkt równoważny to taki, który ma te same cechy funkcjonalne, co wskazany w dokumentacji konkretny z nazwy lub pochodzenia produkt. Jego jakość nie może być gorsza od jakości określonego w specyfikacji produktu oraz powinien mieć parametry nie gorsze niż wskazany produkt.

magister sztuki
DOBROMIR DOMBEK
dyplomowany konserwator zabytków
nr dyplomu 2525
Harcerska 1/6, 87-100 Toruń, tel. 602 311 829
(1)

7. Dokumentacja fotograficzna

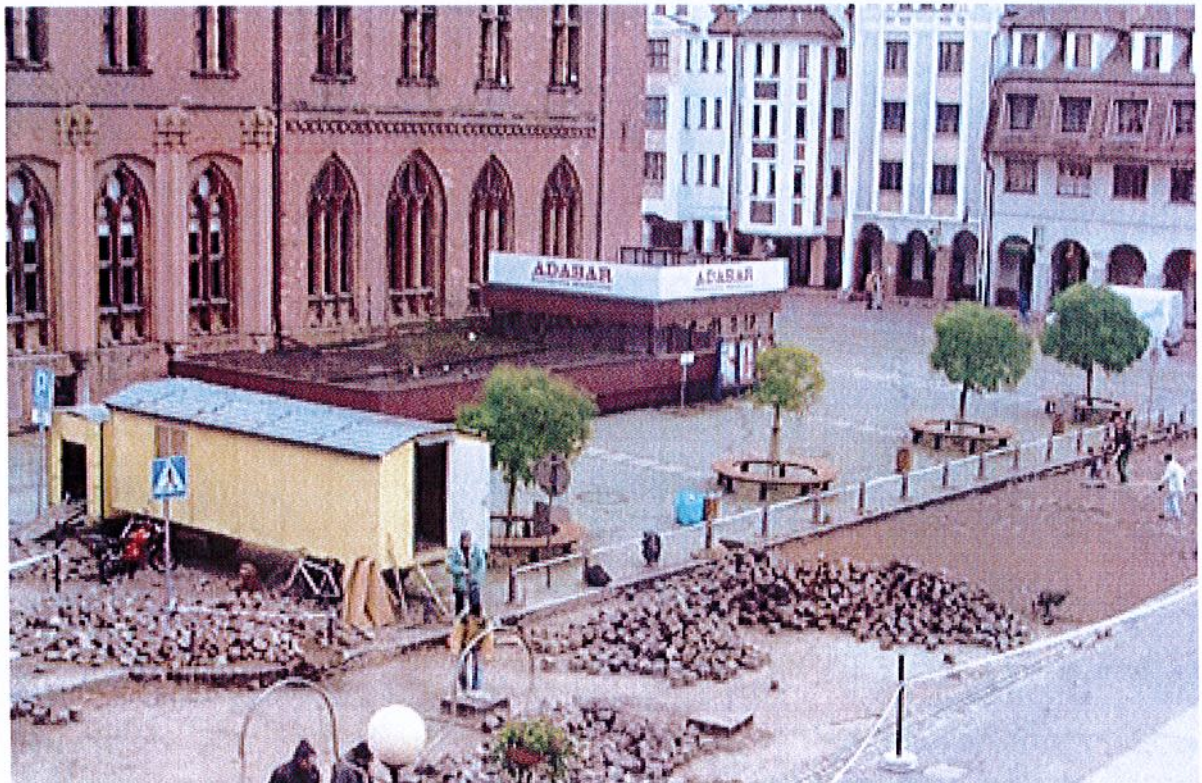
Fot.1. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna klatka schodowa restauracji, 2017r.

Fot.2. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna klatka schodowa restauracji, 2017r.

Fot.3. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, taras restauracji, 2017r.

Fot.4. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, klatka schodowa i taras restauracji około roku 2004.

Fot.5. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, wewnątrz fosy, dno i rury drenażowe fosy, nawet po niewielkich opadach wypełnione są przez długi czas wodą.

Fot.6. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar. Płyta tarasu wykazuje silne tendencje do utrzymywania zawilgocenia. Tak silny rozwój glonów możliwy jest jedynie w warunkach stałego zawilgocenia.

Fot.7. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar. Krawędzi płyty tarasu pozostawiono niezabezpieczone, pozbawione nawet najprostszych obróbek blacharskich.

Fot.8. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar. Podobnie słabo zabezpieczono odpływ wody opadowej z „wiaty”. W tym przypadku pominięto także całkowicie kwestię zebrania wody z krawędzi dachu. Deszczówka zalewa zejście do muzeum.

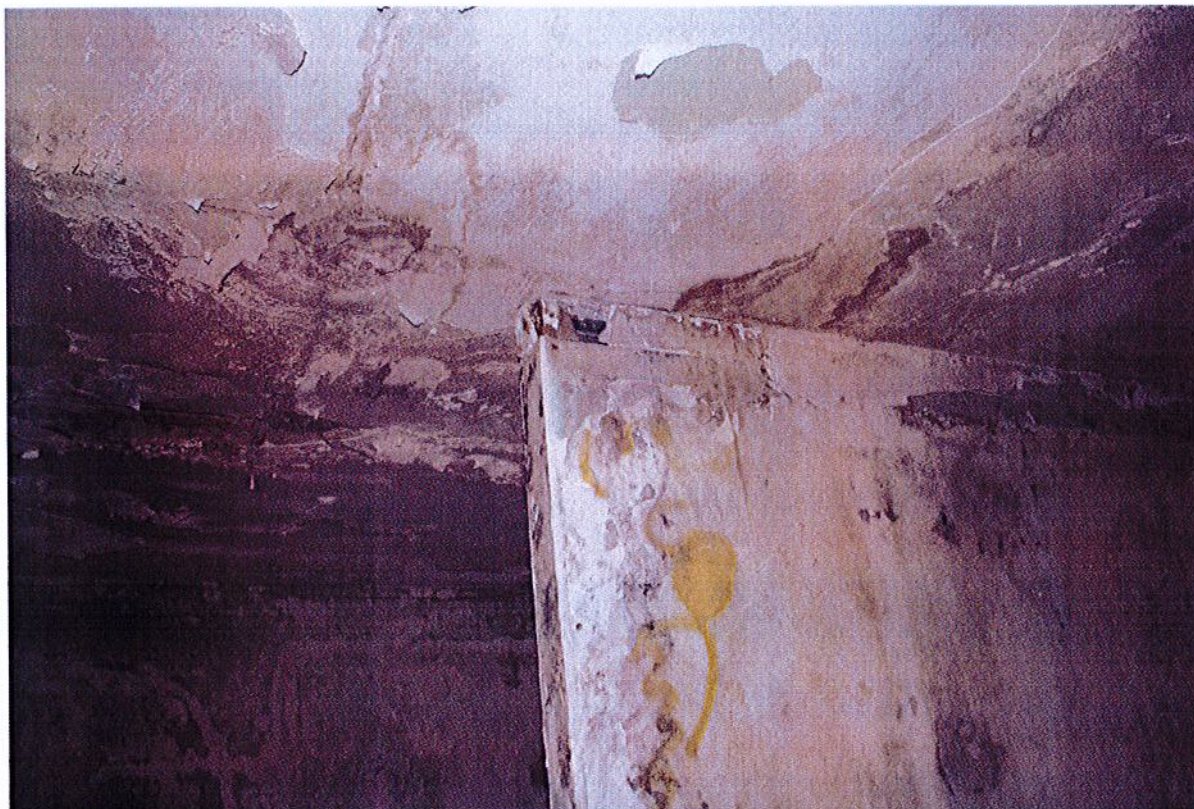

Fot.9. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, wnętrze klatki schodowej. Słabe uszczelnienia pomiędzy cokołem a stolarką wiaty powoduje zalewanie jej wnętrza. Na parapecie cokołu widoczne są węglanowe wysolenia i ciemne plamy wilgoci.

Fot.10. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, wnętrze klatki schodowej. Czytelność procesów korozyjnych potęguje rodzaj zastosowanych w nowej części materiałów. Najtańsze materiały murarskie ogólnego zastosowania zawierają duże ilości soli rozpuszczalnych w wodzie, które w niekorzystnych warunkach powodują powstawanie zacieków i wysoleń.

Fot.11. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, wewnątrz restauracji. Skala problemu widoczna jest najbardziej w pomieszczeniach części współczesnej, znajdujących się bezpośrednio pod tarasem (początkowy odcinek korytarza). Na zdjęciu widoczny strop oraz fragment suchej zabudowy. Płyty gipsowe są wypłukane i rozpulchnione a metalowy profil C, widoczny pod sufitem zaczął korodować!

Fot.12. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, wewnątrz restauracji-korytarz. Zacieki na ścianach korytarza.

Fot.13. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, wewnątrz restauracji-korytarz. Liczne spęcherzenia na suficie wypełnione są zdeintegrowanym tynkiem i depozytami solnymi.

Fot.14. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji stan z 2017r.

Fot.15. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji stan z 2017r.

Fot.16. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji w ostatnim okresie użytkowania, około 2016 9(?)

Fot.17. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji, około roku 2000. Na zdjęciu widoczny zachowany dębowy parkiet i brak boazerii.

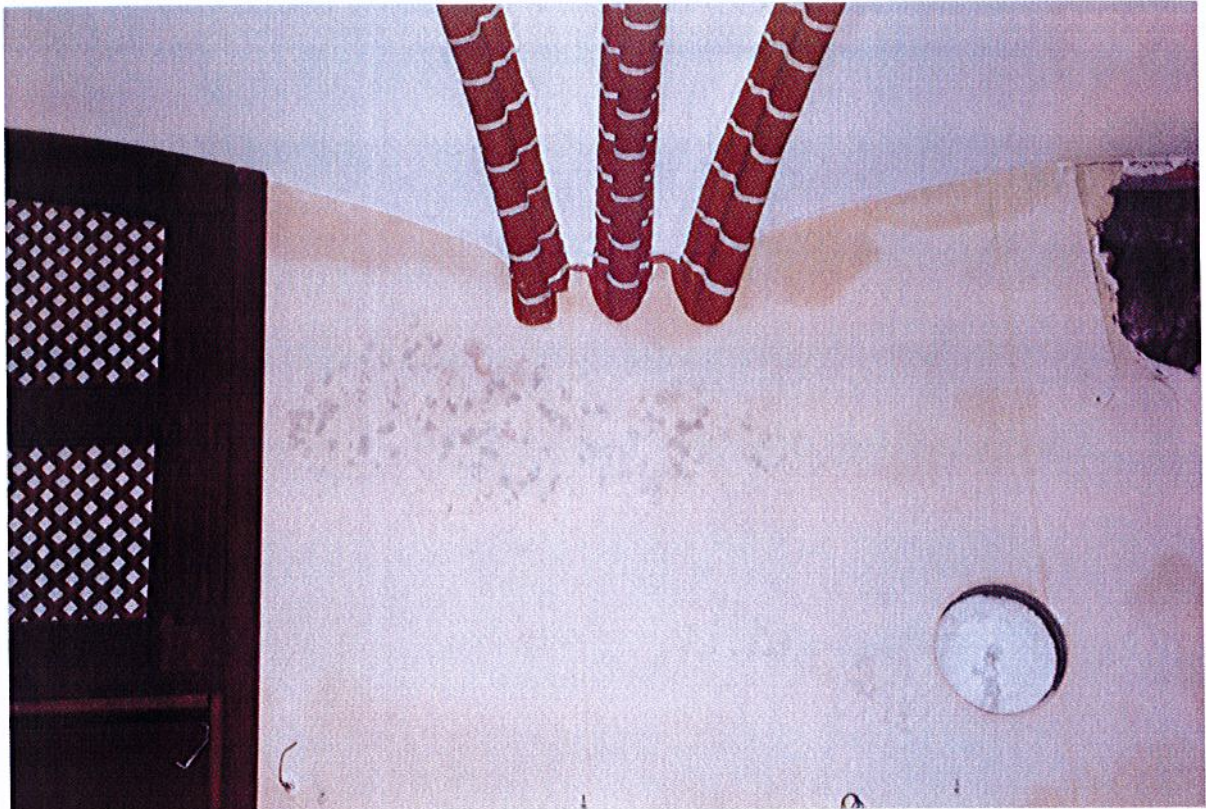
Fot.18. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji tu jako „hala gotycka”, początek XX wieku. Pomimo nazwy pomieszczenie posiada silnie zaakcentowane motywy marynistyczne.

Fot.19. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Posadzkę Sali restauracyjnej wykonano z kilku materiałów. Na zdjęciu płytki z kamienia naturalnego (?) oraz typowa płytką gresowa.

Fot.20. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Objawy zawilgocenia widoczne są także w pozostałych pomieszczeniach restauracji, zwłaszcza na ścianach sąsiadujących z fosą. Na zdjęciu, po lewej widoczna ściana murów obwodowych a po prawej prostopadła do niej ściana działowa. Obie zawilgocone w stopniu umożliwiającym działanie soli rozpuszczalnych w wodzie.

Fot.21. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Pod tapetami czytelne są ślady obecności grzybów strzępkowych, wskazujące na problem z wilgocią kondensacyjną. Podobne ślady obserwuje się we wszystkich pomieszczeniach.

Fot.22. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Kolumna granitowa z I fazy chronologicznej. Pęknięcie, lub zamierzony podział pomiędzy bryłami kolumny wypełniono zaprawą mineralną. Na zdjęciu widoczna także deformacja geometrii spowodowana przesunięciem elementów. Granit jest wyraźnie zabrudzony i zatłuszczony.

Fot.23. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Półkolumna z wapienia zbitego, z III fazy chronologicznej. Na wałku oddzielającym kapitel i trzon wyróżnia się uzupełnienie z szarej zaprawy mineralnej.

Fot.24. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Półkolumna z wapienia zbitego, z III fazy chronologicznej. Na wałku oddzielającym kapitel i trzon wyróżnia się uzupełnienie z szarej zaprawy mineralnej.

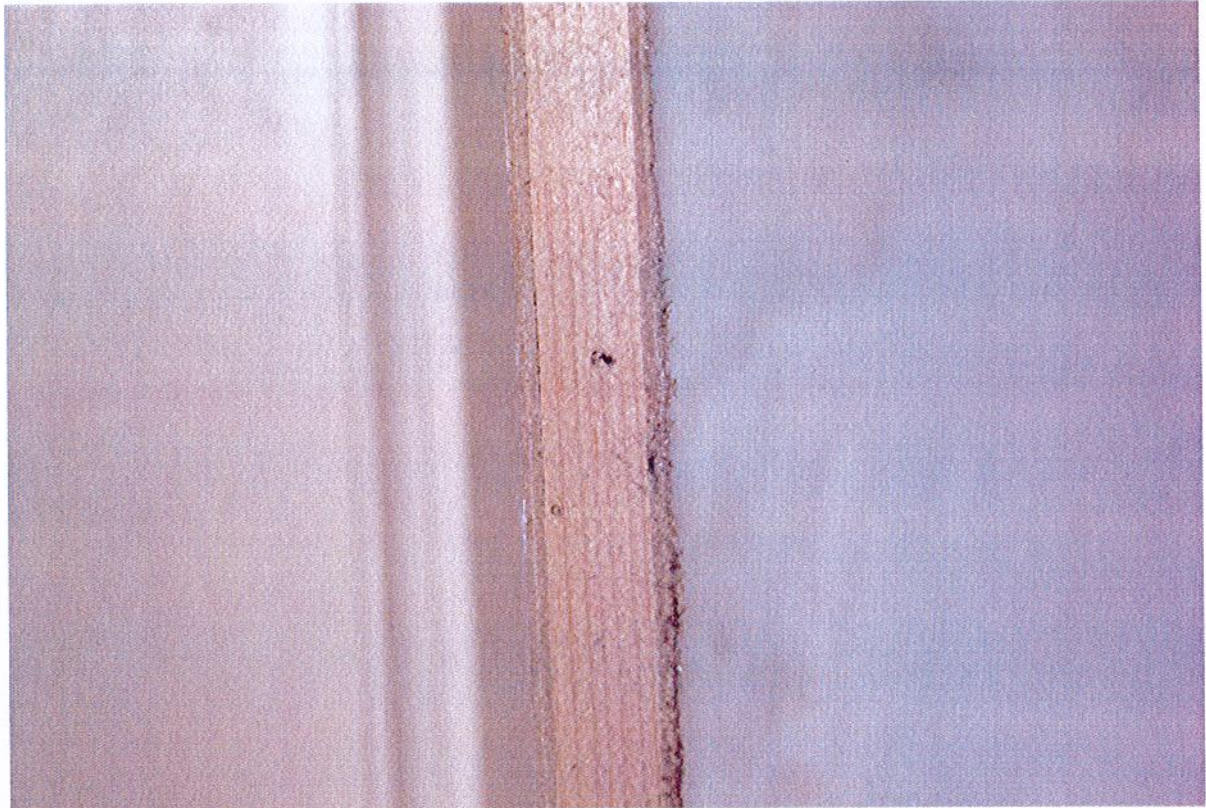

Fot.25. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Półkolumna z wapienia zbitego, z III fazy chronologicznej. Ubytki w obszarach drobnego detalu, wałki, krawędzie powtarzają się na wszystkich kolumnach. Część z uzupełnień nie zachowała się.

Fot.26. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Półkolumna z wapienia zbitego, z III fazy chronologicznej. Powierzchnia kamienia jest silnie zatuszczona, najprawdopodobniej pokryta „domowymi” preparatami do pielęgnacji kamienia.

Fot.27. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Wykonane na początku XXI wieku boazerie zachowane są w stanie bardzo dobrym. Nawet w obszarach o silnym zawilgoceniu nie stwierdzono śladów porażenia biologicznego. Na zdjęciu widoczna warstwowa budowa elementów boazerii.

Fot.28. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Obecne na sklepieniach żebrowanie jest w większości wykonaną w narzucie rekonstrukcją.

Fot.29. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Obecne na sklepieniach żebrowanie jest w większości wykonaną w narzucie rekonstrukcją. Stan zachowania żebrowania dokumentują odkrywki wykonane przez PKZ w 1974r.

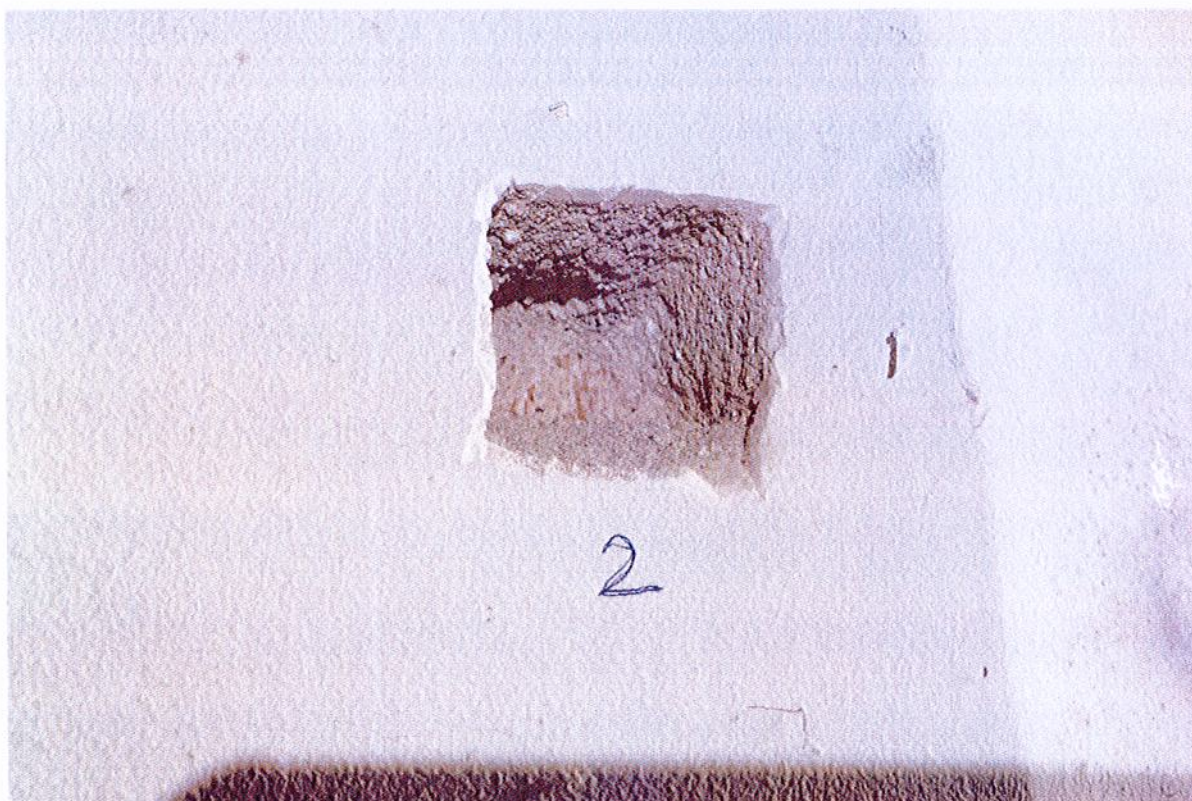
Fot.30. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Odkrywki sondażowe żeber nad kolumną z I fazy chronologicznej. Obecne na sklepieniach żebrowanie jest w większości wykonaną w narzucie rekonstrukcją.

Fot.31. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Odkrywki sondażowe żeber nad kolumną z II fazy chronologicznej. Obecne na sklepieniach żebrowanie jest w większości wykonaną w narzucie rekonstrukcją.

Fot.32. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Odkrywki sondażowe żeber nad kolumną z III fazy chronologicznej. Obecne na sklepieniach żebrowanie jest w większości wykonaną w narzucie rekonstrukcją, elementy ceramiczne obecne są sporadycznie.

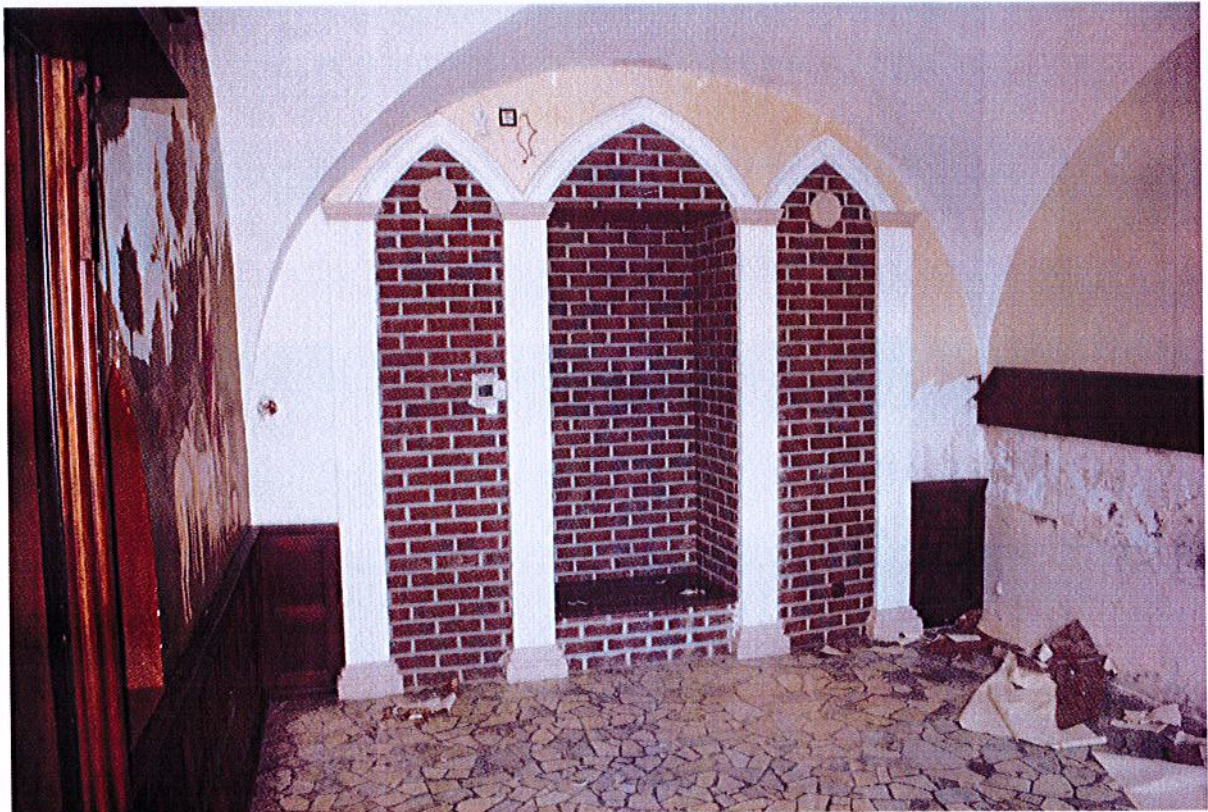
Fot.33. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Odkrywki sondażowe tynków – ściana zachodnia Sali głównej, strona południowa. Obecne na ścianach zaprawy to w badanych miejscach to w większości materiały współczesne, jednowarstwowe i homogeniczne w budowie.

Fot.34. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Sklepienie nad kolumną z pierwszej fazy chronologicznej. Obecne na ścianach zaprawy to w badanych miejscach to w większości materiały współczesne, jednowarstwowe i homogeniczne w budowie.

Fot.35. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, główna sala restauracji. Odkrytki sondażowe tynków – ściana zachodnia Sali głównej, strona północna. Sporadycznie, pod bardzo grubą warstwą materiałów wtórnych odnaleźć można fragmenty wypraw historycznych.

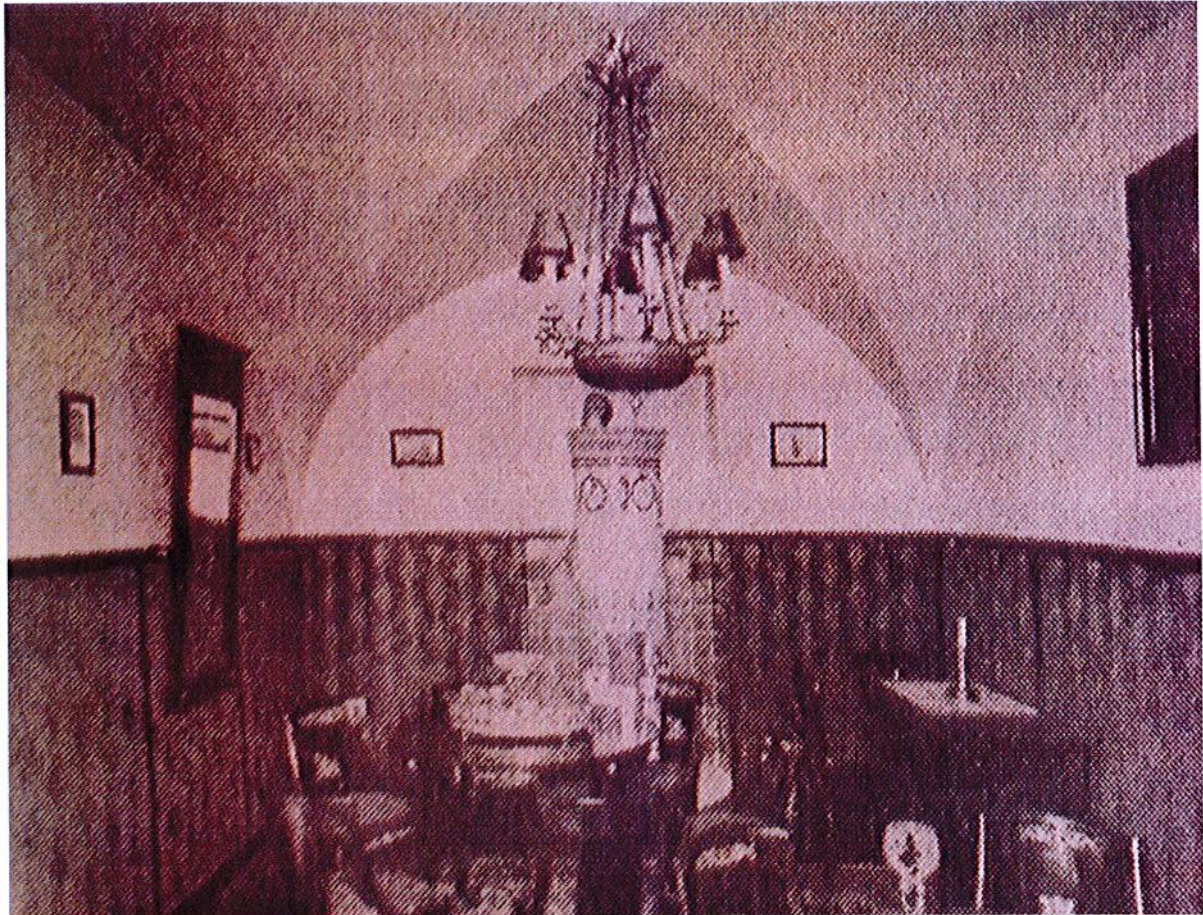
Fot.36. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala myśliwska, 2017r. Współczesna aranżacja nawiązuje bardzo luźno do motywów historycznych. Sztukaterie są schematyczne i infantylne w proporcjach. Na podłodze zwraca uwagę posadzka wykonana z łamanego kamienia marmurowego.

Fot.37. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala myśliwska, 2017r. Współczesna aranżacja nawiązuje bardzo luźno do motywów historycznych, wiele do życzenia pozostawiają także malowidła ściennie ze scenami rodzajowymi.

Fot.38. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala myśliwska, około roku 2016.

Fot.39. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala myśliwska – tutaj jako „winiarnia”, aranżacja z początku XXw. Jak widać na zdjęciu centralną niszę zajmował ceramiczny piec kaflowy.

Fot.40. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala myśliwska, ściana południowa, odkrywki sondażowe. Ściany Sali myśliwskiej pokryto konsekwentnie tynkiem cementowym.

Fot.41. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala myśliwska, ściana południowa, odkrywki sondażowe. Ściany Sali myśliwskiej pokryto konsekwentnie tynkiem cementowym.

Fot.42. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala myśliwska, ściana zachodnia, odkrywki sondażowe. Ściany Sali myśliwskiej pokryto konsekwentnie tynkiem cementowym.

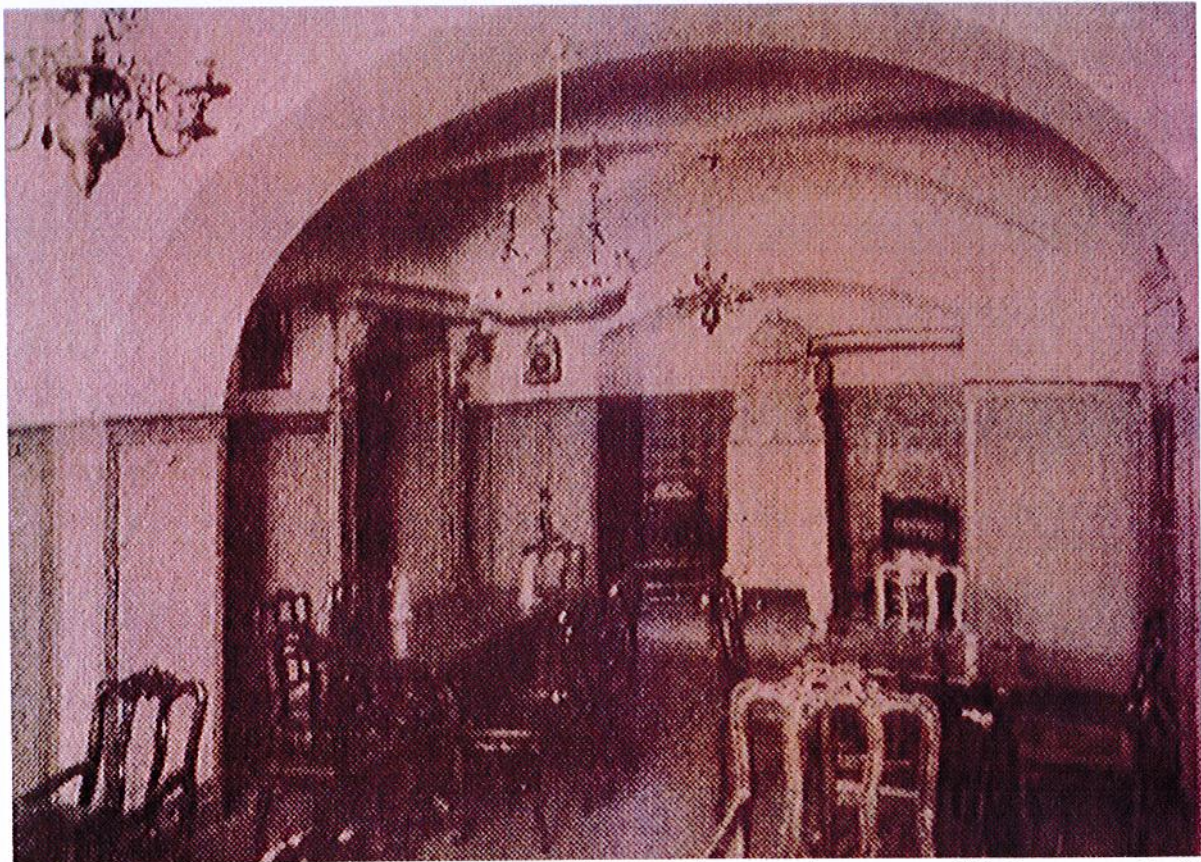
Fot.43. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala myśliwska. Podobnie jak w pozostałych pomieszczeniach ściany stały się siedliskiem rozległych kolonii grzybów strzępkowych.

Fot.44. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala różana, 2017r. W pomieszczeniu tym zachowały się dwie historyzujące ościeżyny pochodzące zapewne z okresu adaptacji – początek XX wieku. Na podłodze widoczny jest także parkiet z dębowej klepki ułożonej w jodełkę.

Fot.45. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala różana, ostatnia aranżacja, około 2016r.

Fot.46. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala różana tutaj jako Ratsstube „ratuszowa”(?). Stan z początku XX wieku. Podobnie jak w Sali myśliwskiej niszę zajmuje piec kaflowy.

Fot.47. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala różana. Awers ościeżnicy bez skrzydła. Pomimo silnej brutalizacji historyczna stolarka zachowała się w dość dobrym stanie.

Fot.48. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala różana. Uszkodzenie rzeźby musiało nastąpić przed rokiem 1974. Na zdjęciach archiwalnych brak jest widocznej tu rekonstrukcji twarzy anioła.

Fot.49. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala różana. Ościeżyna z zachowanym skrzydłem ramowo-płycinowy, awers. W strefie cokołowej widoczne duże uszkodzenie woluty opaski. Szyld i klamka są współczesne, analogiczne do drzwi w korytarzu i toalet dla gości.

Fot.50. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala różana. Drzwi ramowo-płycinowe. Na zdjęciu ewidentnie XX wieczny zawias czopowy.

Fot.51. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, sala różana. Ślady zawilgocenia w strefie przyziemia pomieszczenia. Pomimo dramatycznego wyglądu próbki nie wykazały obecności grzybów strzępkowych ani domowych. Pomiar wilgotności metodą elektrooporową wykazał w tym miejscu 54% wilgotności względnej (materiał suchy do około 20%).

Fot.52. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar „biuro” restauracji. Ślady zawilgocenia i kolonie grzybów strzępkowych w miejscu typowego powstawania mostków termicznych.

Fot.53. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar „biuro” restauracji. Ślady zawilgocenia i kolonie grzybów strzępkowych w przyziemiu pomieszczenia, ściana północna.

Fot.54. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar „biuro” restauracji. Nietypowe ślady działania wilgoci w strefie cokołowej ściany działowej. Badanie wilgotności metodą elektrooporową wykazało w tym miejscu 54% wilgotności względnej (materiał suchy do około 20%) i wysokie zasolenie.

Fot.55. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar korytarz zaplecza. Silne i nietypowe zawilgocenie ściany działowej.

Fot.56. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar korytarz zaplecza. Silne i nietypowe zawilgocenie ściany działowej.

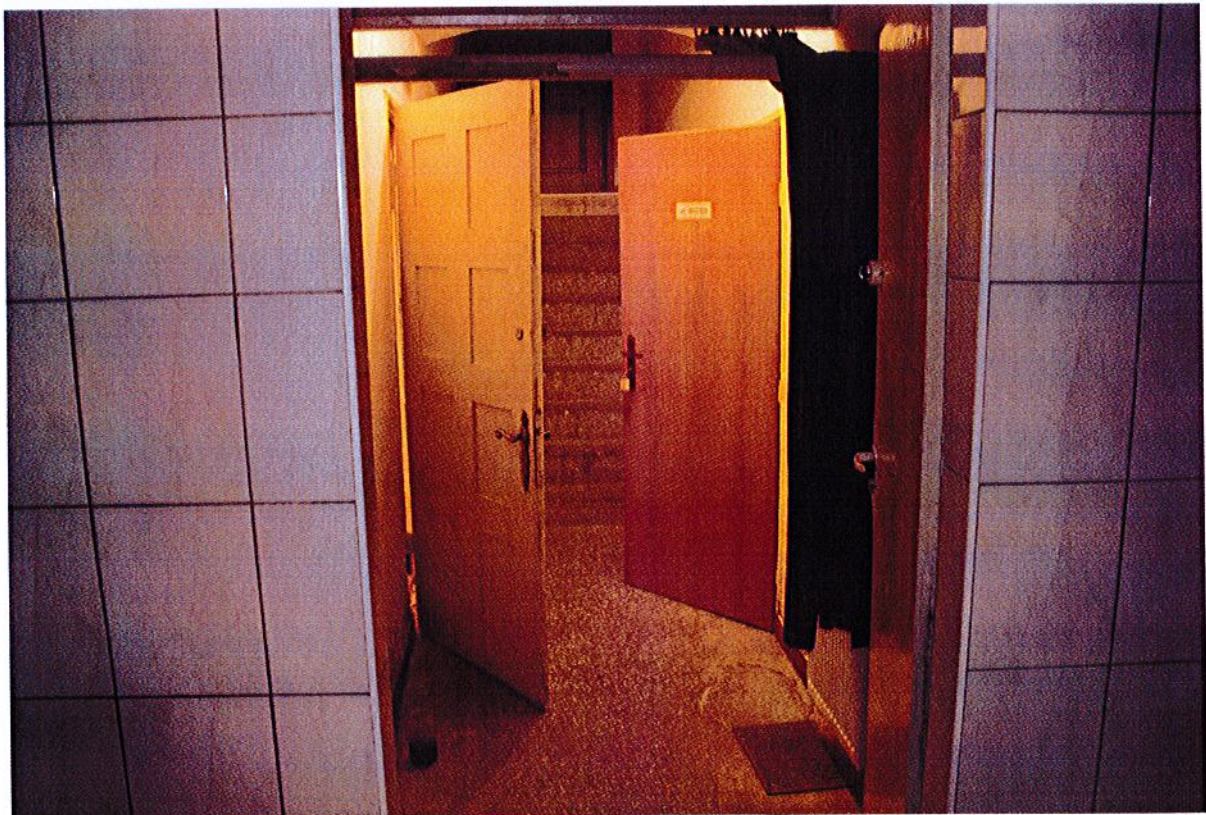
Fot.57. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, zaplecze restauracyjne – kuchnia i zmywalnia.

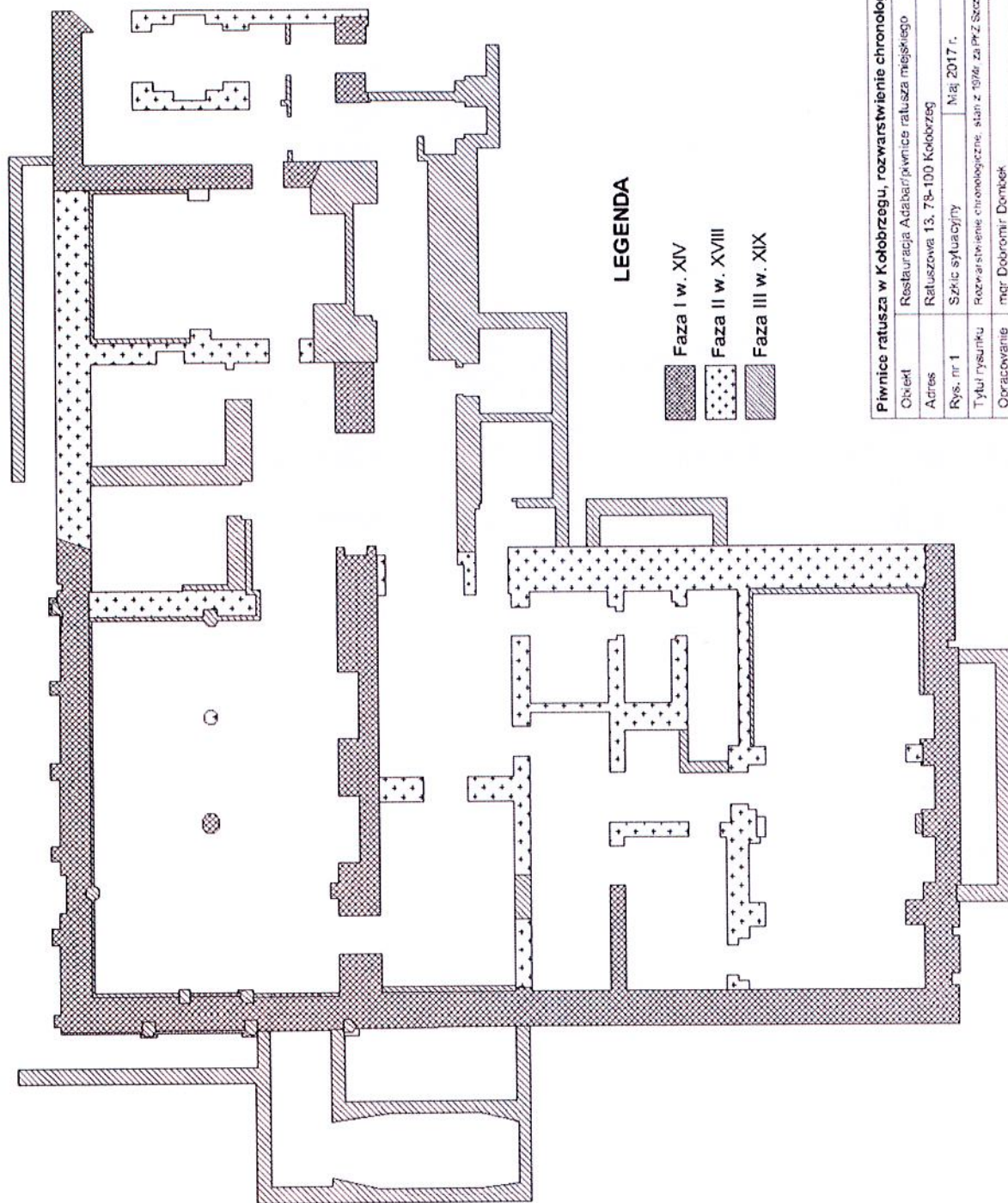
Fot.58. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, zaplecze restauracyjne – kuchnia. Na ścianie widoczne objawy korozji biologicznej. Mur pod kafelkami porażony został najprawdopodobniej przez którąś z odmian grzyba domowego.

Fot.59. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, zaplecze restauracyjne – korytarz. W części tej widoczne są objawy działania wilgoci kondensacyjnej. Dalsze użytkowanie obiektu w charakterze restauracji wymaga przeprojektowania instalacji wentylacyjnej.

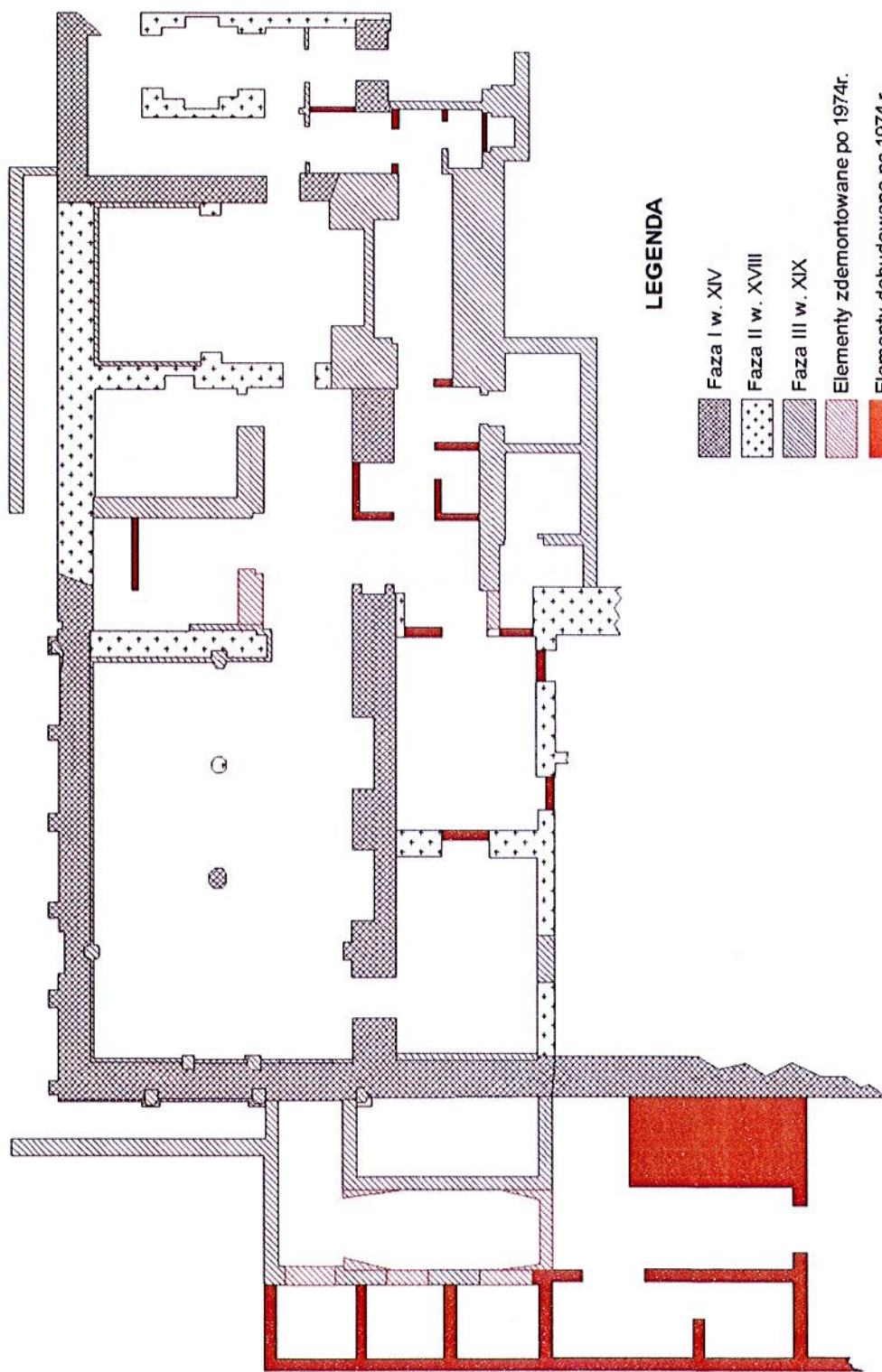
Fot.60. Kołobrzeg, Ratusz, Restauracja Adabar, zaplecze restauracyjne – korytarz, przejście na tylną klatkę schodową, łączącą piwnice z klatką schodową ratusza. Po lewej stronie widoczne skrzydło drzwi ramowo płytynowych Sali różanej. Posadzkę i schody wykonano z jednokolorowego, szarego lastryka.

LEGENDA

- Faza I w. XIV
- Faza II w. XVIII
- Faza III w. XIX

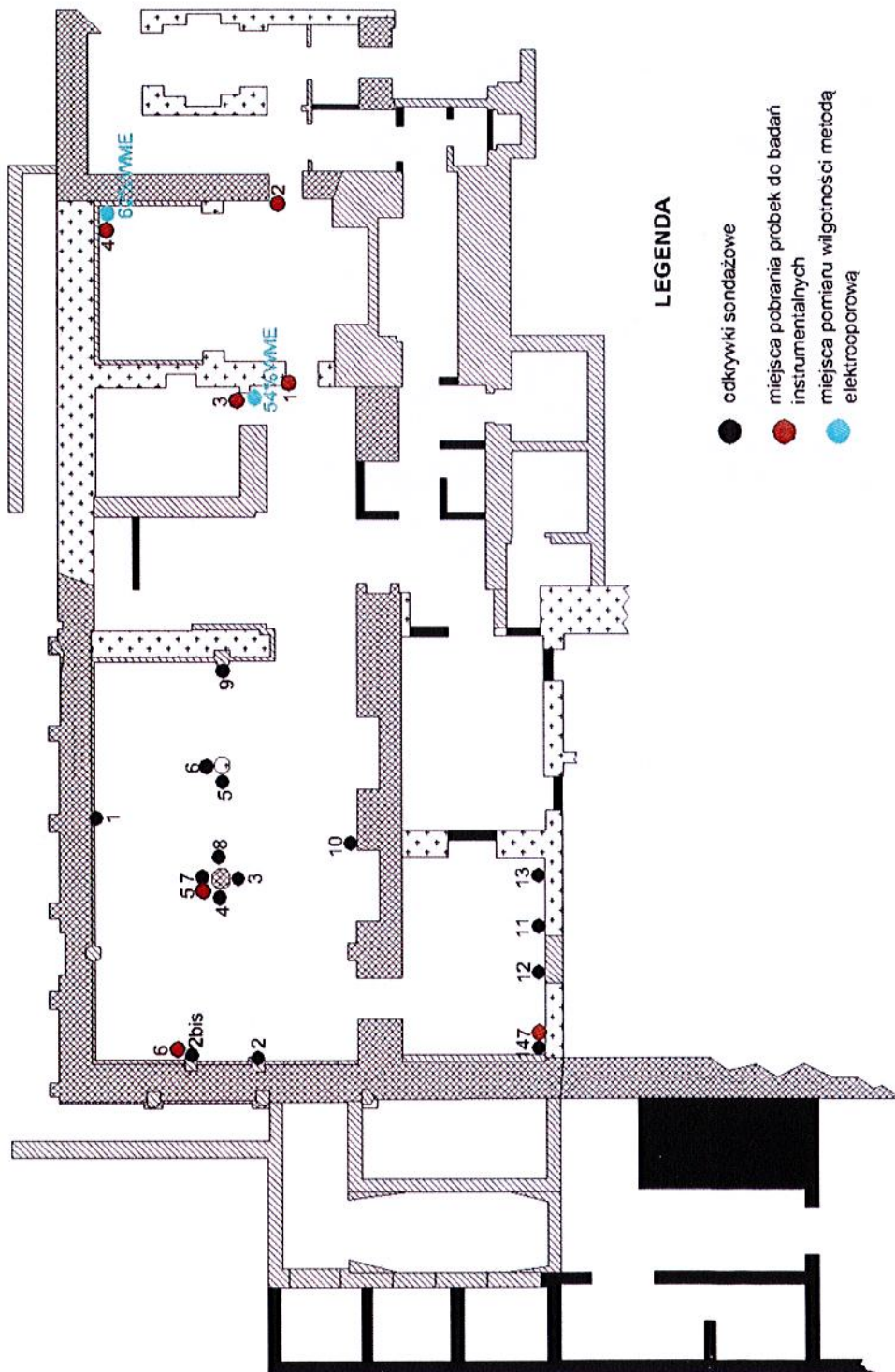
Pivnice ratuśza w Kolobrzegu, rozwarstwienie chronologiczne	
Obiekt	Restauracja Adalbert (pivnice ratuśza miejskiego)
Adres	Ratuśzowa 13, 78-100 Kolobrzeg
Rys. nr 1	Szkic sytuacyjny
Tytuł rysunku	Rozwarstwienie chronologiczne, stan z 1976r. za PKZ Szczecin
Opracowanie	mgr Dobromir Dombek

LEGENDA

- Faza I w. XIV
- Faza II w. XVIII
- Faza III w. XIX
- Elementy zdemontowane po 1974r.
- Elementy dobudowane po 1974 r.

Pivnice ratusza w Kolobrzegu, rozwarstwienie chronologiczne			
Obiekt	Restauracja Adalar/pivnice ratusza miejskiego		
Adres	Ratuszowa 13, 78-100 Kolobrzeg		
Rys. nr 2	Szkielet sytuacyjny	Maj 2017 r.	
Tytuł rysunku	rozwarstwienie chronologiczne, stan na marzec 2017r.		
Opracowanie	mgr Dobromir Dombek		

LEGENDA

- odkrytki sondazowe
- miejsca pobrania próbek do badań instrumentalnych
- miejsca pomiaru wilgotności metodą elektrooporową

Piwnice ratusza w Koblitzu, miejsca pobrania próbek	
Obiekt	Restauracja Adalberta w piwnicy ratusza miejskiego
Adres	Ratuszowa 13, 78-100 Kobylitz
Rys. nr 3	Szkielet sytuacyjny
Tytuł rysunku	Miejsca pobrania próbek
Opracowanie	mjr Dobromir Dombek
	Maj 2017 r.

8. Załączniki

PRACOWNIA
KONSERWACJI
ARCHITEKTURY
MALARSTWA
I RZEŹBY

RESTAURO Sp. z o.o.
ul. Wola Zamkowa 6
87 - 100 Toruń
+48 567 621-12-40
restauro@restauro.pl

-----
www.restauro.pl

Ratusz w Kołobrzegu

Pomieszczenia piwniczne

Wyniki badań

Autor badań: mgr Wioleta Oberta

Toruń, maj 2017

1. Analiza zasolenia

W celu określenia zawartości soli, wysuszoną do stałej masy próbkę, zmielono w moździerzu elektrycznym firmy Retch i przesiano przez sito o boku oczka 0,125 mm. W kolejnym etapie z rozdrobnionego materiału przeprowadzono ekstrakcję soli rozpuszczalnych w wodzie. Analizę ilościową soli w próbkach wykonano metodą konduktometryczną z wykorzystaniem urządzenia CPC-411 firmy Elmetron. pH badanych ekstraktów oraz zawartość jonów sodowych określono za pomocą elektrod firmy Hydromet oraz urządzenia CPC-411. Zawartość anionów (chlorkowych – Cl⁻, siarczanowych – SO₄²⁻ oraz azotanowych – NO₃⁻) oraz kationów wapnia i potasu (Ca²⁺ i K⁺) określono przy użyciu metod kolorymetrycznych, wykorzystując testy Visicolor.

Wyniki badań zestawiono w tabelach poniżej:

Numer próbki	Zawartość soli [%]	pH ekstraktu
3	4,68	6,45

Zawartość jonów											
Na ⁺		Ca ²⁺		K ⁺		Cl ⁻		SO ₄ ²⁻		NO ₃ ⁻	
[mg/l]	[%]	[mg/l]	[%]	[mg/l]	[%]	[mg/l]	[%]	[mg/l]	[%]	[mg/l]	[%]
134	0,51	330	1,26	120	0,46	20	0,08	250	0,95	25	0,10

2. Identyfikacja spoiw w próbkach zapraw

Badanie wykonano poprzez roztworzenie wyselekcjonowanych fragmentów próbek w 2M roztworze kwasu chlorowodorowego oraz obserwacją pod mikroskopem. Wyniki badań zestawiono w tabeli poniżej:

Numer próbki		Reakcja z HCl	Krystalizacja gipsu	Spoiwo
5		burzliwa	-	Wapienne
7		burzliwa	+	Gipsowo - wapienne
6	spodnia, szara	burzliwa	-	Wapienne
	wierzchnia, biała	burzliwa	+	Gipsowo - wapienne

Toruń, 07.06.2017

Temat: **OPINIA MIKROBIOLOGICZNA**

Obiekt: PIWNICA RATUSZA W KOŁOBRZEGU (restauracja „Adabar”)

Zleceniodawca: **mgr Dobromir Dombek, konserwator dzieł sztuki**

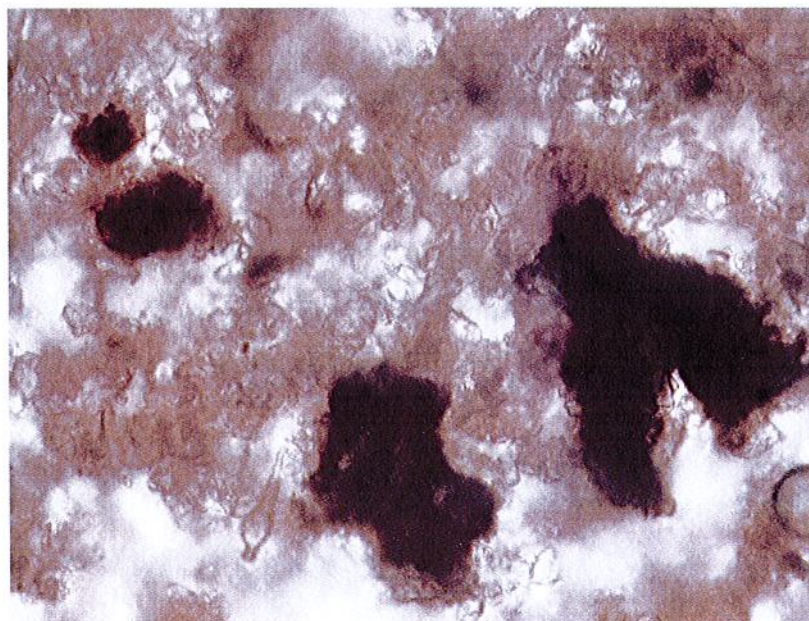
Autor	Podpis
dr Joanna Karbowska-Berent specjalista mikrobiologii konserwatorskiej tel. 666-099-382	

Do badania mikrobiologicznego dostarczono próbkę tynku (próbka nr 4), pokrytą po stronie zewnętrznej jednolitą, ciemnoszarą warstwą.

Celem badania było ustalenie, czy wymieniona warstwa jest pochodzenia mikrobiologicznego.

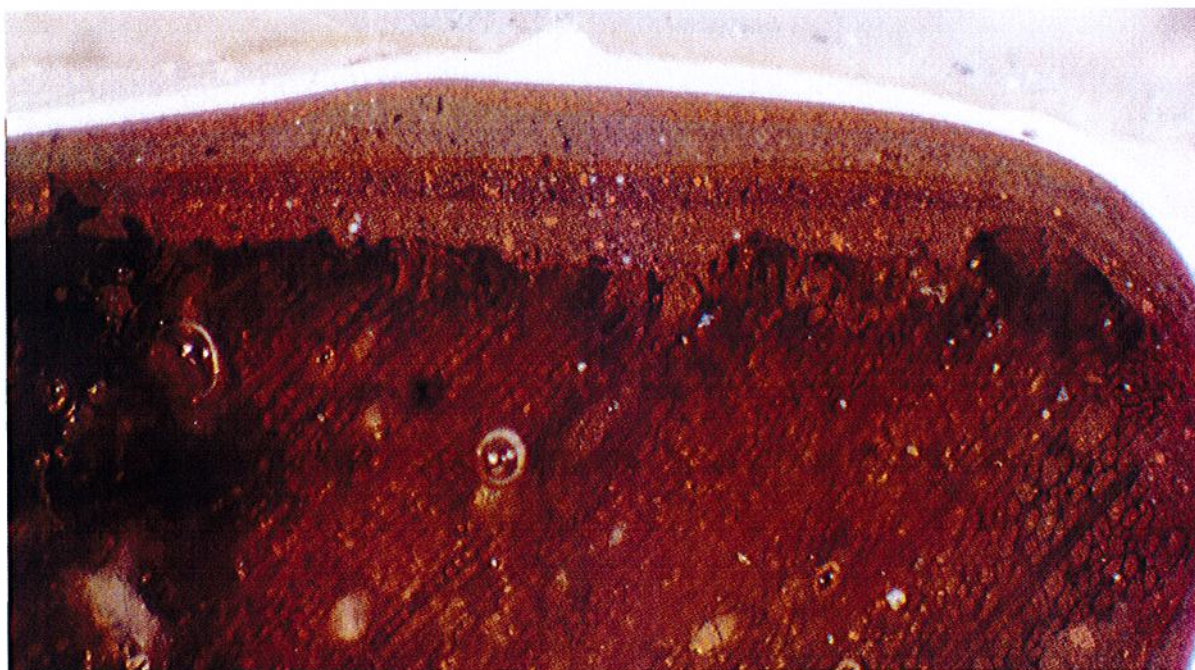
Z zewnętrznej, ciemnoszarej powierzchni próbki zeskrobano igłą preparacyjną niewielką ilość materiału, który rozdrobniono i poddano obserwacji w preparacie wodnym w mikroskopie świetlnym w powiększeniach 200 x i 400 x.

W obserwowanym materiale nie stwierdzono obecności strzępek ani zarodników grzybów, które mogłyby być odpowiedzialne za ciemnoszare przebarwienie powierzchni próbki. Ciemne fragmenty widoczne w obrazie mikroskopowym były nieregularnych kształtów i wielkości (fot. 1) i były najprawdopodobniej innego pochodzenia niż mikrobiologiczne.

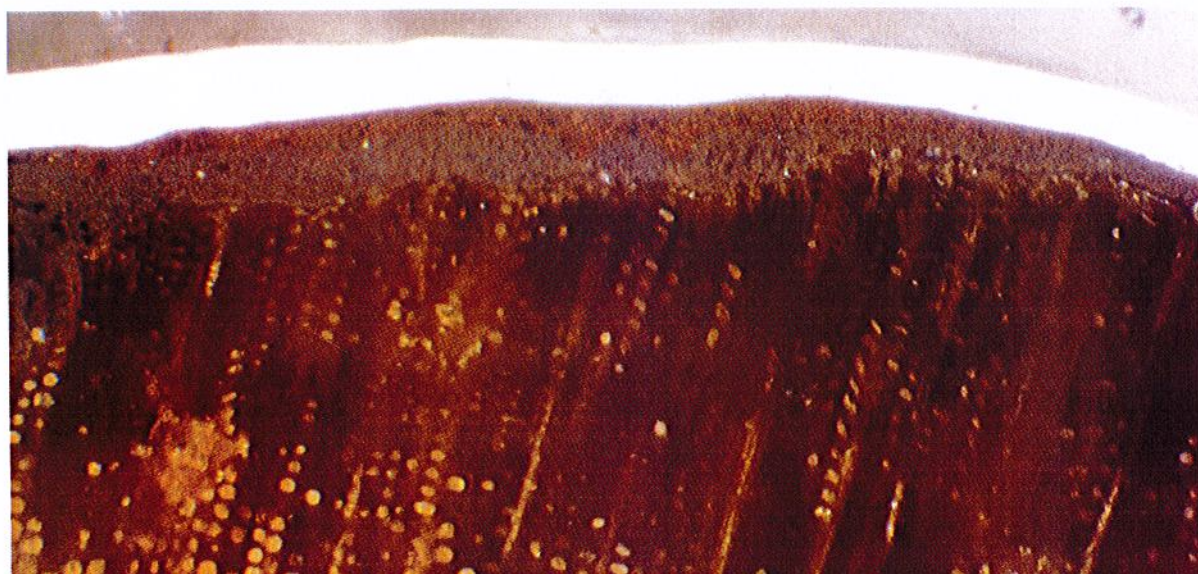

Fot. 1. Rozdrobniony materiał z ciemnoszarej powierzchni próbki (pow. x 400)

Naszlify cienkie monochromii drzwi i ościeżyn pomieszczeń restauracji Adabar w Kołobrzegu.

Fot.1. Ratusz w Kołobrzegu restauracja Adabar. Ościeże bez skrzydła. Fragment detalu – skrzydło putta. Pow. 200X. Na zdjęciu widoczne 6-7 warstw przemalowań wykonanych w krótkich odstępach czasu. Brak widocznych zabrudzeń pomiędzy warstwami. Najniższa warstwa w kolorze jasno-brązowym leży bezpośrednio na drewnie i miejscowo przenika materiał podłoża.

Fot.2. Ratusz w Kołobrzegu restauracja Adabar. Ościeże ze skrzydłem. Fragment ze stojaka ościeżyny. Pow. 200X. Na zdjęciu widoczne 3 warstw przemalowań wykonanych w krótkich odstępach czasu. Brak widocznych zabrudzeń pomiędzy warstwami. Najniższa warstwa w kolorze chłodno brązowym jest oddzielona od podłoża warstwą izolacji/gruntu lub opracowania o bardzo niewielkiej grubości.